

27 december 1968

Goedenavond, vrienden.

Aan het begin van onze bijeenkomst klinkt, zoals gebruikelijk, het: wij zijn niet alwetend, wij zijn niet onfeilbaar, denkt u dus zelf even na. Wij zullen ons vanavond enigszins bezig houden met het kerstfeest. Ik zou u namelijk enkele

MODERNE KERSTVERHALEN

willen vertellen. Zoals alle verhalen die wat sprookjesachtig zijn, begint ook dit verhaal met: er was er eens.....

Er was eens een ver, wild land, met bossen, moerassen en woestijnen. In dit land leed het volk honger. De nachten waren bitterkoud. Het volk had geen bed om in te slapen en geen dak boven het hoofd. Elke dag kwam de dood in dit land. Dan tekende hij een op de 10 van allen, die hij in dit land vinden kon, en nam hen mee naar een rustiger oord. In diezelfde tijd was er een grote, drukke stad, eniszins bezocht door de griep en, als tweede, meer omvattende kwaal, bezocht door de kerstman. In deze stad nu beierden kunstmatige klokken en nam eenieder zich voor vooral 'van goeden wille' te zijn. Want het kerstfeest was nabij, en op dit feest herdenkt men, vol sentiment, hoe eens lang geleden, een moeder in Bethlehem plaats had gezocht. Want de nachten waren bitterkoud, maar er was geen huis waarin zij kon vertoeven. Zo was zij zonder onderdak, tot medelijdende mensen haar een grot wezen, die door de herders van de streek wel als stal werd gebruikt. Daar kon zij dan verblijven en tenminste wat beschut tegen de bittere koude, haar kind ter wereld brengen. Van 10.000 kansels spraken 10.000 wijdingsvolle stemmen over hetzelfde verhaal. In alle straten glinsterden de lichten en, terwijl de mensen van goeden wille her en der snelden om hun laatste kerstgeschenken in te kopen, brachten luidsprekers vrome en vrolijke gezangen in de lucht, en al deze liederen handelenden over het kind dat op de wereld gekomen was voor de mensen, en de vrede, die op aarde zou heersen.

In het oerwoud had de dood gezelschap gekregen. Mensen rukten op, gehuld in vreemde, groen gevlekte blouses, voortgaande met verbeterd gezichten en steeds weer ratelden, soms gericht op niets, soms naar mensen vurende, machinegeweren en geweren. De mensen in de verre stad spraken erover, dat dit voor allen op de wereld een gelukkig kerstfeest moest worden. En de mensen van de grote stad, die hoorden over het leed, dat in het oerwoud heerste, besloten, dat het goed zou zijn iets te doen voor hen, die bedreigd werden door de dood en zijn gezellen in het oerwoud. Zij openden een girorekening, hielden inzamelingen. Kerstmannen stonden op de hoeken van alle straten te collecteren, alles in de naam van de vrede op aarde. Allen deden mee. Zelfs de wapenfabrikanten bedachten zich geen ogenblik en grepen met gul gebaar in de beurs, om een klein bedrag te schenken voor de mensen die van honger dreigden te sterven in het oerwoud. De dagen gingen verder, de lichten flikkerden sneller en de kerstmuziek klonk bijna gejaagd. De laatste avond was aangebroken, het laatste ogenblik voor inkopen, grote kerstbomen met duizenden lampen flikkerden en blikkerden de weelde uit van een kerstman, die zo dadelijk zou komen, getrokken door zijn rendieren, gaande met zijn slede tussen de sterren, reizende door de lucht vanaf zijn woonplaats aan de noordpool om alle mensenkinderen te beschenken.

En in het oerwoud stierven de kinderen..... De mensen van goeden wille keken elkander aan en zeiden: wij hebben in ieder geval toch iets gedaan voor deze armen. En zij begonnen na te denken over de wijze, waarop hun kerstmenu wel het beste zou kunnen worden samengesteld. De dood, vergezeld door vele helpers, ging door het oerwoud en zette zijn merk op eenieder, die hij vinden kon. En vele stierven er en gingen mee naar het stille rijk van de dood. In de stad hing de geur van geroosterde kalkoenen, hazen, kippen. Er ging de geur van Kerstmis, geworden tot een geurige walm, die door de straten hing. De knisperende kerstkransen werden door malende tanden verkouwd, duizenden liters wijn werden door niet-kenners verzwolgen in grote

slokken vol van een licht afgrijzen, omdat het zo hoort te gaan bij feestelijkheden. En eenieder voelde zich vrolijk en vreugdig. De kerstnacht was gekomen. Een schip voer over de oceaan, een vliegtuig snorde eenzaam door de lucht, beladen met enkele kleine giften voor de mensen, die moesten sterven. En de dood ging door het oerwoud en tekende eenieder, die hij vinden kon. Maar dit waren nog maar weinigen, en zie, hij nam ook hen mede naar het duistere rijk van de dood. Kerstklokken galmden over de steden. Door de gehele christelijke wereld klonk de vredesboodschap. Overal bezatten vette monden zich aan vette kluiven. Overal werden jubelend onder de kerstboom de geschenken uitgepakt. En overal was het vrede op aarde.

Overal, zelfs in het oerwoud. Want daar had de dood de laatste man, het laatste kind gevonden, en hij tekende ook hen met zijn teken en nam hen mede naar zijn duistere rijk. De mensen in de stad hoorden daarvan, terwijl zij, nahijgende van de vermogende maaltijden, lui keken naar hun televisie of loom luisterden naar hun radio. En zij zeiden loom: Wat jammer! Even dachten zij over een schip ergens op de oceaan, dat voedsel zou brengen, waar nu geen levende meer was; zij dachten over een vliegtuig, dat door de lucht snelde, beladen met medicamenten die nu te laat zouden komen en dan keken zij overal elkander aan en spraken zoiets als: "Nu ja, nu is er in ieder geval vrede op aarde. Vrolijk kerstfeest." En zo gaat het altijd weer.

Oh, dit is een bitter verhaaltje, dat weet ik wel, nu ja, dat hoort er in deze dagen wel enigszins bij. Want indien wij eerlijk willen zijn, zullen wij toe moeten geven, dat een dergelijk kerstverhaal nu op zijn plaats is. Jezus werd geboren in armoede, zo vertellen zij ons. Niemand weet, of het waar is. En wanneer je het goed nagaat, was Jozef waarschijnlijk een middenstander, al was hij nog niet georganiseerd in een PBO. Maria droeg een kind van God onder haar hart. Althans, zo zegt men ons. En dat kind werd geboren, zo zegt men ons, en dit kind was de zoon van God. Tenminste, zo zegt men ons. Dat kind heeft veel gedaan voor de werel. Dat kind heeft een leer nagelaten, die goed is. En dat hoeft niemand ons te zeggen, want wanneer wij daarover zelf nadenken, weten wij dit zelf wel. Er zijn miljoenen en miljoenen mensen, die allen zeggen: Dat kind was de zoon van God. Daarin geloven wij, dit is onze verlossing. En dit geloven zij of zeggen zij ons althans te geloven, en al die mensen bij elkander herdenken dan ook elk jaar weer de komst van het kind. Zij herdenken, wat heidens eigenlijk, zo tegen de wisseling in de gang van de zon, dat het kind komt. Dan denken zij na over de tere, diepe waarheid van een God, die zichzelf op aarde openbaart en de mensen zijn zoon geeft. En zij spreken goede woorden over de vrede die er op aarde zal zijn voor eenieder, die van goede wil is. Zij zijn allen van goeden wille, zo vertellen zij ons. Alleen vraag ik mij dan wel af, waar de vrede dan toch blijft....

Het kind werd man en sprak over rechtvaardigheid. Niet over een rechtvaardigheid van mensen, maar over de rechtvaardigheid van mens tegenover mens. En hij noemde dit naastenliefde. Hij sprak over de grote verwachting, het grote geluk ook dat in een mensenhart kan wonen, dat de mens één kan maken met de gehele mensheid en alles, wat daarboven maar bestaat. En Hij noemde dit het Koninkrijk Gods. De mensen, die in Hem geloven, noemen hem de Verlosser en zingen zijn lof in vrome liederen. Want zij geloven, dat dit alles de waarheid is. Zo zeggen zij ons. En daarom is er dan ook een wapenstilstand op Kerstmis. Mannen, jarenlang getraind om elkander te vermoorden - zonder dat zij misschien weten waarom precies - staken voor een enkele dag hun werk. Enkele uren branden er kerstlichtjes in loopgraven, in kleine bivaks eten de mensen iets en lezen zij misschien een brief, die van thuis gekomen is. Want het is Kerstmis: Jezus is geboren. Maar morgen is Jezus niet meer geboren. Morgen leeft hij weer in het verre verleden en geldt weer: vermoord je medemensen, want anders word je zelf vermoord, al weet je niet waarom. Dat is noodzakelijk voor het bewaren van de orde in de christelijke samenleving. Tenminste, dat zeggen zij ons.

Zo zien wij elk jaar de dagen van het kerstfeest dichterbij komen en elk jaar zijn zij eigenlijk weer dreigender, want niets, niets, kan zo dreigend en gemeen zijn als een karikatuur van het goede. Daarom heb ik u een modem kerstverhaal verteld. Ik weet wel, dat een kerstverhaal anders behoort te zijn. Het moet vol zijn van neervallende sneeuw, klokken die in de verte beieren, grootmoedige vaders, die verlopen dochters aan het hart drukken, armen, die opeens gaven uit de hemel ontvangen en zielen, die, rijp geworden, juist op het ogenblik dat de klokken beginnen te luiden, lichtend en juichtend, omringd door een koor van zingende hemelgeesten,

opwaarts wieken naar de hemelse zaligheid. Want zo horen kerstverhalen nu eenmaal te zijn, nietwaar? Vol van sentiment, wat weemoedig, zoiets als fondant.

Maar kerstmis is niet vol van sentimenten. Er zijn kerstdiensten in de kerken, begrijpelijk, juist in deze tijd, die toch al zo moeilijk is voor de kerken, maar in sacristie en consistoriekamer wordt vaak meer gedacht aan de opbrengst van de kerstcollecte dan aan de kerstdienst. En men denkt meer aan het slagen van de plechtige kerstdienst dan aan het kerstkind zelf en de betekenis daarvan. In alle warenhuizen rinkelen de kassa's en wanneer eenmaal het ogenblik van Kerstmis is aangebroken denkt men niet werkelijk aan het kind, dat eens op aarde is gekomen, of over de vrede, het koninkrijk Gods, het leven als mens tegenover mens. Men denkt na over zere voeten, behaalde verkooprecords, mogelijke tantièmes, over de kansen van een extraatje, of zelfs een bevordering voor de inkoper en de verkoper. Want dat is Kerstmis geworden: een kermis van zaken doen en vrome spreuken, die niets meer met de wekelijkheid te maken hebben.

Maar misschien zou je dit alles in een ander soort modern kerstverhaal kunnen tekenen? Jezus keerde, na lange tijd, terug op de wereld. Hij koos daarvoor de dag, waarop hij volgens de mensen op de wereld gekomen zou zijn, de dag, waarop men zijn geboorte herdacht. Want, zo meende hij, hier zal ik dan toch iets kunnen terugvinden van alles, wat mijn geboorte, mijn lijden en mijn dood betekend heeft. Zo wandelde hij door de steden en keek in restaurants, waar gulzige mensen aan deftige kersttafels zaten. Hij keek in eenzame, kleine kroegen, waarin mensen hun eenzaamheid in alcohol probeerden te smoren. Hij keek in de grote gebouwen en zalen, waarin de mensen onderling gezellig vroom zaten te doen. Hij keek naar de huizen en zag mensen in eenzaamheid vegeteren, omdat je op Kerstmis nu eenmaal naar de kerk moet gaan en niet aan de eenzaamheid van medemensen dient te denken. Hij keek naar al de mensen, die met hun plannen bezig waren. Hij zag de overvolle treinen met mensen, die hun kerstverlof wilden vieren, door het land gaan, en Hij vroeg zich af: is er nu niemand, niemand, die werkelijk aan mij denkt, zoals ik werkelijk was? Want al dit lawaai, dit gefeest, dit heidense gedoe heeft toch eigenlijk niets te maken met mij en mijn leven?

Nu ja, het is nu eenmaal een kerstverhaal, dus hij vond toch iemand, die aan hem dacht op de juiste wijze, of beter gezegd, die hem toonde, dat zijn leer niet geheel gestorven was op aarde. Hij vond een oude vrouw, die alles in haar leven verloren had en eenzaam bij een kachel zat in deze kerstnacht. En de kachel was niet te hard opgestookt, al was het ook bitterkoud. Want je kunt nu eenmaal niet te veel kolen kopen van de AOW. Deze vrouw bad. En in haar gebed en haar gedachten kende zij tegen de maatschappij, die haar het gehele leven niets anders dan ellende en onrecht gegeven had, geen wraakzucht. Zij bad, opdat deze kerstdagen vrede en geluk zouden komen brengen voor alle mensen. Hier stond Jezus even stil en glimlachte voor een ogenblik. Daarna hervatte hij zijn wandeling door de woestijn van moderne godsdienstigheid.

Hij zag kinderen, die vol verwachting luisterden naar het kerstverhaal. Geroerd door hun spanning peilde Hij hun gedachten. Maar hun gedachten waren meer bezig met de kerstcadeautjes die zij verwachtten, dan met het verhaal. Daarom ging hij droevig verder. Hij zag mensen, die in stoere eenheid samen zaten, om de heiligheid van deze nacht gezamenlijk te vieren, afgezonderd van alle wereldse invloed, en Hij meende: misschien zal ik hier dan een vonk vinden van datgene, wat ik op aarde wilde brengen. Maar deze mensen dachten alleen aan hun eigen rechtvaardigheid, aan hun uitverkoren zijn en zelfs hun schuldbewustzijn was niets anders dan een stille trots op eigen nederigheid. Jezus zond hen een gedachte, maar als een echo keerde tot hem terug het gevoel dezer mensen verheven te zijn boven de zondige wereld, uitverkoren boven allen en tot niets meer verplicht. En hij ging verder, snel en vastbesloten. Want Jezus haatte de wijze van denken, die kenmerkend is voor de farizeeën. Zelfs dezen kan hij aanvaarden als mensen, maar onaanvaardbaar blijft hem hun wijze van denken. Jezus trok verder over de wereld. Hij ging de hele christelijke wereld af. En hier en daar vond hij werkelijk mensen die nog aan hem en zijn leer dachten. Maar altijd weer bleken dit mensen te zijn, die arm en verlaten waren, of mensen, die in diepe ellende verkeerden. Want Jezus is nu eenmaal niet de verlosser van de welvarenden, maar de hoop der verlorenen.

Nadat Jezus de gehele wereld van de christenen was doorgetrokken, ging hij verder naar de wereld van de zogenaamde heidenen. Hier vond Hij in ieder geval vaak mensen, die eerlijker dachten dan de christenen, maar zijn werkelijke leven en leer bleken ook hier niet meer gekend te worden. Daarom keerde Hij terug naar de hemel en sprak tot zijn Vader: Vader, onze engelen hebben gelachen over de sombere profetieën van een zekere meneer Orwell, weet u nog wel? Maar ik heb ontdekt, dat niet Orwell, maar de christenen als gemeenschap de "doublethink" hebben uitgevonden. Toen weende Jezus een ogenblik en de hemelkoren waren stil. Want Kerstmis in de hemel is een droeve dag, omdat er niet het Licht is van de mensen van goeden wille, die vrede vinden.

Ook dit is een soort kerstverhaaltje. Het zijn altijd eenvoudige doodgewone kinderlijke kerstverhaaltjes, die ik u wil vertellen. Zo van die verhaaltjes, zoals u kunt horen op de kinderkerstviering van christelijke oranjeverenigingen en dergelijke, maar veel succes heb ik daarmee niet. Laat ons dan maar een ogenblik reëel denken en ons afvragen, wat er in bijna 2000 jaren aan werkelijk christelijks bereikt is. Ik hoop dat u dit als niet vervelend vindt. Want u moogt het anders rustig zeggen. Per slot van rekening, u bent hier gekomen om misschien een kosmische waarheid te horen en die klinkt deftiger en schijnt van meer betekenis te zijn dan een verhaaltje. Of u bent misschien gekomen in de hoop een voorspelling te horen over alles, wat het komende jaar een prettige, boeiende, maar vooral wel aan ellendige dingen zal gaan brengen. Wel heel wat, maar bestemd is voor een volgende keer. En met al die belangrijker dingen durf ik het aan eenvoudig over Kerstmis te spreken. Dat, terwijl de Orde bovendien op de 2de Kerstdag nog een kerstdienst houdt. Tjonge jonge, het kan gewoon niet op, hè?

Maar kijk dan eens even eerlijk. Deze wereld noemt zich christelijk. Voor een groot deel te meer. Maar wanneer je kijkt, naar de principes, die zij hanteert, zo stammen dezen kennelijk meer uit het oude testament of uit de romeins-heidense opvattingen, dan uit de christelijke leer zelf. De wereld heeft welvaart - als je niet kijkt naar al de mensen, die omkomen van honger. Maar althans uiterlijk heeft de wereld welvaart en vooruitgang. Wat doet zij dan daarmee? Heeft men de naaste misschien meer lief, nu het leven niet meer zo moeilijk is? Wel neen. Men vecht voor procenten meer. Men vecht om anderen een vlieg af te vangen. Men vecht voortdurend om de andere mensen wat armer en zichzelf wat rijker te maken. Dat is niet christelijk. Maar het schijnt er nu eenmaal hij te behoren. In die wereld gaat het om mensen, doodgewoon om mensen. Want de menselijke wereld, de maatschappij, is uit mensen opgebouwd. In een christelijke maatschappij zou je wel mogen verwachten, dat dit menselijke aspect alles zou domineren. De verhoudingen van mens tot mensen zouden hier toch in de vrijheid en naastenliefde moeten worden uitgedrukt.

Had u dit gedacht? Kijk eens: de mens is een onberekenbare factor, die niet geheel past in onze planologie. Wij kunnen alleen de dingen regelen door geen rekening te houden met de enkele mens, maar ons te richten op de massa. De mens moet niet méér mens, persoonlijkheid zijn, maar deel worden van de massa, een nummer, een van de vele kuddedieren, die zonder kritiek of eigen mening achter de belhamels aanloopt en vooral geen stap zijdelings durft gaan van het getrokken spoor. Dan pas is de mens te hanteren. Moet de mens gelukkig zijn? Neen. De mens moet tevreden zijn met wat wij hem geven. Wij geven de mensen nieuwe flatgebouwen. Dat de mens zenuwziek wordt van het wonen daarin, hindert niet. Wij geven die mens beloften van nieuwe welvaart en heffen extra belastingen, opdat hij daarvan niet te veel zou kunnen profiteren. Want wij weten, wat goed is voor de mens. Zelf weet hij dit niet! Wij geven de mens de zegeningen van onze moraal. Wij verdedigen die met alle middelen en stellen bijvoorbeeld autoriteiten aan, die alle prentjes in beslag moeten nemen, die te bloot zijn. Natuurlijk, nu de mode steeds bloter wordt, kun je er niet al te veel tegen doen. Maar toch zullen wij blijven strijden tegen de pornografie, die onze zeden verderft.

En dat doet men dan alles eerlijk en oprecht uitgaande van de christelijke beginselen. Men roept natuurlijk niet "Heil Jezus!" Men zegt "Halleluja, Christus is met ons. God keurt onze daden goed!" Dit is een wereld, waarin auto's belangrijker zijn dan de gewetensrust van mensen. Dit is een wereld, waarin het aantrekken van een nieuw petrochemisch bedrijf veel belangrijker is,

dan de zang van de vogels die door de giftige dampen worden verdreven of afsterven op de velden, en de rijkheid van de oogst van een boer, die pas gelukkig en tevreden kan zijn, wanneer zijn land wat opbrengt. Die boer krijgt zijn steun wel, zijn geld wel. Voor hem wordt heus wel gezorgd. Dat die man niet gelukkig is, moet hij zelf weten. Hij heeft toch een voldoende inkomen?

Dat is christendom van heden. Christendom is een tezamen neerknielen en Jezus loven en danken, maar dan op het dek van een vliegdekschip, kort voor de bombardemensvliegtuigen uitgaan om weer wat napalm uit te gooien op een paar dorpen. Christendom van heden is bidden voor de vrede en ondertussen wapens leveren aan een paar staten die op het punt staan in belligerentie uit te barsten. Christendom van heden is vroom in de kerk zitten en dan menselijkheid en menselijke belangen daarna in onderlinge politieke vergadering verkopen voor een zetel meer of een ministerszetel extra. Ben ik pessimistisch? Maar natuurlijk ben ik pessimistisch. Zou u het niet zijn onder dergelijke omstandigheden? Maar ik ben niet pessimistisch over die wereld van jullie, die valt best mee.

Het zou heel wat erger kunnen zijn. Ik ben pessimistisch over het christendom. Als ik het "Stille nacht, heilige nacht" hoor klinken, denk ik steeds weer aan de mensen, die zo dadelijk, dronken uit eenzaamheid, in de goot zullen zitten. En wanneer ik "De herdertjes lagen bij nachte" hoor zingen, denk ik aan de mensen, die eenzaam liggen te woelen in hun bed, verlaten van eenieder, ziek, stervend misschien, maar alleen, omdat niemand tijd heeft, want men moet het kerstfeest vieren. Als ik het "Ere zij God in den hoge" hoor zingen, denk ik aan de bankdirecties, die alweer bezig zijn, ook op kerstmis, om bankdeposito's te verhogen en valutawaarden te manipuleren, zonder zich af te vragen, wie door hun maatregelen uiteindelijk de rekening zal moeten betalen.

Hat klinkt somber, dat weet ik wel. O, de wereld is heus nog wel goed. De maatschappij is heus niet slecht. De meeste mensen bedoelen het best. De meeste mensen willen eenieder heus wel goed laten leven en nemen hem daarom zijn vrijheid, maar zij menen het heus wel goed en menen het eerlijk goed. U moet niet denken, dat Nixon een slecht man is. Hij meent het eerlijk, wanneer hij zegt, dat hij iets voor de wereld wil gaan doen. De vraag is alleen maar wat. En wanneer minister Luns zegt, dat hij eerlijk en naar eer en geweten heeft gevochten voor de wereldvrede, dan moet je niet sceptisch zijn, maar beseffen, dat de man gelijk heeft. Hij heeft het alleen maar op zijn manier gedaan. Misschien heeft hij het alles wel heel goed gedaan volgens de geldende normen. Maar waren dit christelijke normen?

Waar blijft in dit alles de Christus? Weet u, Jezus is mij juist zo sympathiek, omdat hij alle waarheden kent en ze toch niemand opdringt. Jezus is een mens, doodmoe, die zich steeds weer te blubber werkt, die zijn laatste zenuwkracht geeft om een paar patiënten te genezen, die nog niet eens "dank je" weten te zeggen en dan toch gelukkig is, omdat Hij iemand mocht genezen. Jezus is iemand, die eenvoudig praat, ook met vrouwen, die met vele mannen gehuwd zijn geweest, niet belerend, maar als mens tegen mens, zoals de Samaritaanse vrouw. Hij redt de overspelige vrouw - u zou zeggen een van de hoertjes -, die Hij rustig redt voor de zedelijke verontwaardiging van het volk. Jezus is de man, die alle aanvallen met juridische achtergronden eenvoudig van zich af weet te schuiven met antwoorden, die waar zijn en waar men toch niets mee kan beginnen. Jezus is echt mens - of een god? Ik weet het niet - die zich alleen bemoeit met degenen, die zich met hem bemoeien. Iemand die niet vraagt: "Wat geef je mij terug?", maar die alleen vraagt: "Wat kan ik U geven?"

En wanneer het leven van Jezus een gave is aan de mensheid, begint die gave daar, waar het evangelie eindelijk Jezus zelf bij ons binnen leidt: de geboorte te Bethlehem! Als Jezus in deze dagen nog eens geboren zou moeten worden, dan zouden er ongetwijfeld geestelijken zijn, die fungeren als lijfwachten om het eenvoudige volk verre te houden. Nu goed, dat kan misschien nog, want Jezus had in de stal als lijfwachten een os en een ezel. En rond de kribbe zouden allerhande heren staan, diplomatieke heren met hoge hoeden, generaals, admiraals, belangrijke mensen. En zij allen zouden tot Jezus zeggen: "Heer, dat u in deze stal ligt, is een dierbaar symbool, uw gouden beeld staat echter al klaar. Zegen ons Heer." Daarom is het maar gelukkig, dat Jezus geboren is - zo zegt men ons - ten minste lang geleden in een stal, een grot. Want

daar waren de eersten rond hem tenminste eenvoudige mensen. Mensen die, zoals men ons nu voor wil houden "eer kwamen betuigen aan het kind", maar die volgens mij toch, wel een beetje kwamen, omdat zij wisten, hoe erg het is voor een moeder, om onder die omstandigheden haar eerste kind ter wereld te moeten brengen. Mensen, die niet alleen kwamen met gaven voor het kind, maar die volgens mij wel degelijk ook gekomen zijn met gaven voor de moeder - die deze dan ook veel meer van node had.

Medemensen dus. Medemensen die ook fouten maakten, zoals iedereen. Maar dat is juist het typerende. Wanneer Jezus geboren wordt, is hij omringd door mensen, eenvoudige mensen. Niet door autoriteiten. Volgens de gelovigen waren er natuurlijk hele drommen van de hemelse heerscharen. Maar niemand heeft zelfs nu, in deze tijd, de moed bijvoorbeeld het gloria-engeltje naast de kribbe te zetten. Men laat dit erboven zweven als een vage belofte. Een vage belofte, zoals ook het christendom in wezen is. De christenen van deze tijd zouden vaak het gloria-engeltje naast de kribbe willen zetten en zeggen: kijk, daar staat nu mijn persoonlijke vertegenwoordiger bij de troon Gods. Om christen te zijn moet je allereerst echter een eenvoudig mens zijn en om een eenvoudig mens te zijn, moet je eerst eens leren om niet anderen te veroordelen, maar eenvoudig eens te zien, wat je doen kunt om anderen te helpen. Niet anderen leiden dus, maar anderen op hun weg vergezellen, wanneer zij dit toelaten.

Tja. Het is me wel een kerstvehaal, dat ik u aan het ophangen ben. De melancholie is er in ieder geval. Waar waar blijft de vreugde? Weet u, tussen Jezus in de kribbe en Jezus op het kruis is het verschil niet zo groot, als men schijnt te denken. Is dit niet eigenlijk een uitdrukking van bovennatuurlijke liefde, die niet bepaalt voor wie in het bijzonder zij dit doet, maar die dit eenvoudig doet, omdat anderen zijn? Of niet? Eigenlijk is dit voor mij het doorbreken van een grens, neen, neen, niet de grens van het egoïsme. Egoïsme, blijft er altijd wel een beetje. Ik geloof, dat het een doorbreken is van de grens der formaliteit, van de rangorde. Eén enkele maal is er op aarde ook een ziel, die dit doet of tracht te doen: de rangorde doorbreken. Denk nu niet, dat dit plechtig gaat, dat zo iemand bijvoorbeeld naar de heer de Jong toe gaat om hem een klap in het gezicht te geven; - tenslotte heeft Kissinger er ook een gehad, dus waarom zou de Jong er geen kunnen krijgen, nietwaar -? Of een studentenopstand zal gaan organiseren. Zo een mens gaat alleen maar begrijpen.

Begrijpen, dat hij niets te maken heeft in het privéleven van anderen. Maar iemand, die ook begrijpt, dat zijn eigen privé-leven alleen recht van bestaan heeft, wanneer hij daardoor ook iets betekenen kan voor die anderen en dan zegt: "Het kan mij niet schelen, of ik voor mijn moeiten en gaven ooit iets terugkrijg. Het kan mij niet schelen, wat jullie van mij denken. Ik wil alleen proberen een beetje voor de mensen te leven en niet alleen voor mijzelf te bestaan." Dan gebeurt er iets. Ik weet het wel: boven de kersstal stond een schitterende ster. Tegenwoordig krijgen de mensen zoveel sterren en kruizen voor het vermoorden van anderen, dat het geen zin zou hebben zo iemand een ster als teken van licht te geven. Maar een licht krijgt hij dan wel: een beetje Licht vanbinnen; het is net, alsof het leven een beetje anders wordt. O, je blijft natuurlijk net zo zwaar oreren als voor die tijd. En je blijft net zo mondig, dom of wijs. Dat verandert niet, maar vanbinnen verandert er iets. Het is niet of je een poort doorgaat. Het is alleen maar of het leven een nieuwe vibratie, een nieuwe gedachte krijgt. Een gedachte, die niet alleen meer vrijheid betekent, maar die meer is: die de vrijheid is zelf iets te betekenen omdat je zelf niet meer vraagt, maar geeft.

Misschien bent u nu pessimistisch en vraagt u, waar vind je dergelijke mensen vandaag de dag nog? Natuurlijk vind je die mensen niet. Zij adverteeren niet. Iemand, die adverteert, dat hij zo onzelfzuchtig is, is iemand, die iets aan u verdienen wil. Geloof dat maar. Maar iemand, die anderen alleen helpt, tracht anderen vreugde te geven, zonder er iets voor terug te verlangen dan de vreugde dit te mogen doen. Die adverteert niet. Zo iemand bestaat, leeft eenvoudig. Maar hij leeft Lichtend. En ja, nu kan ik u heel veel gaan vertellen, waar u achter kunt voegen, zoals ik in het begin deed: zo zegt men ons. Deze keerzang laat ik nu aan u over. Ik ga eenvoudig zeggen, wat ik ervan denk. Er zullen steeds meer mensen komen die zo leren leven: niet meer met die felle, maatschappelijke bewogenheid, die uiteindelijk - het is een mooi Duits woord, dat hierbij schitterend past - alleen maar een vorm van Geltungsdrang is. Maar mensen, die alleen

maar bewogen zijn door het mens-zijn zonder meer, zonder bijkomstigheden, zonder pretenties. Mensen die eenvoudig alleen wensen dat een ander gelukkig zal zijn, dat hij iets gelukkiger zal zijn dan voorheen. Mensen, die ergens een begrip van naastenliefde voor anderen in zich voelen opwellen, maar niet omdat die naaste werkelijk zo beminnenswaard is, maar omdat je een mens alleen maar kunt beminnen ofwel haten. Zulke mensen zien wij, van onze zijde uit - en hier begint u met de keerzang. Dan zeggen wij, zie, daar zijn mensen die, of zij het weten of niet, door een poort van inwijding zijn gegaan, zij krijgen het daardoor niet gemakkelijker of beter. Maar daar zien zij iets, wat ons doet denken aan een werkelijk kerstfeest. Want een mens, die begint de mensen lief te hebben, zonder ooit iets terug te vragen, ligt in deze wereld van u even hulpeloos als Jezus in de kribbe was. Voor zo iemand kun je dan alleen nog maar hopen, dat hij niet omringd zal zijn door autoriteiten, maar door eenvoudige mensen.

Maar ik garandeer u wel, dat, wanneer de autoriteiten eenmaal uitvinden, dat een dergelijke geest op aarde geboren is, zonder dat zij daarin iets te zeggen hadden, zij even fel als Herodus eens in zullen grijpen. O, men zal niet alle kinderen beneden de twee jaren de kop verbrijzelen. Dat doet men tegenwoordig alleen in gevallen, waarin dit niet te vermijden is, waarin dit noodzakelijk is om de democratie en de vrijheid der volkeren te verdedigen. In deze dagen neemt men dergelijke geesten eenvoudig gevangen, zet ze in een concentratiekamp, of wanneer ook dit moeilijk wordt, maakt men ze belachelijk, achtervolgt men ze, valt ze steeds weer van alle zijden aan en zorgt ervoor, dat zij, zonder dat zij kunnen bewijzen wie erachter schuilt, geen menswaardig leven meer kunnen hebben. Want zo doet men dat tegenwoordig.

Maar men zal in vele gevallen daartoe de kans niet krijgen. Ook Jezus werd weggevoerd naar Egypte. Zijn ouders werden gewaarschuwd. En een mens, die werkelijk onzelfzuchtig leeft, krijgt ook op een gegeven ogenblik een waarschuwing, zodat hij zegt: Hé, stop! Ik kan mij niet hier verder zo laten gaan. Ik moet een ander land vinden, een ander terrein waarop ik werken kan, waarin ik leven kan en mens kan zijn. Dan vlucht je niet alleen naar Egypte, maar leer je ook de geheimen van Egypte kennen. Want Egypte was en is een geheimzinnig land. Niet alleen met Farao's, tempels, sfinxen, dierengoden en geheime rituelen, maar met een door de "rechtvaardigen" verachte geheime kennis. Zoals het werkelijke Egypte een geheimzinnig land is, waarin de geheimen van Toth Hermes begraven liggen en waarin de geheimen van enkele wijzen nog op onthulling wachten, gegraveerd ergens op een tafel of geschilderd op een wand ergens in een vergeten pyramide. In die tijd leer je. Je leert iets van de geheimen van de wereld.

En als je nu denkt: Nu ben ik een wijze, en keer dan terug tot de mensen. Dan verhef je je boven anderen, en ben je weer in je oude wereld op zijn plaats, dan vind je weer een plaats in de maatschappij en ga je prediken. Dan heb je een zending... Maar als je die wijsheid werkelijk begrijpt, dan weet je, dat je aan het begin staat, niet aan het einde. Dan voel je, er moet ergens een synthese zijn, die het Licht in mij en die mensheid tesamen kan voegen. Die liefde in mij, die ik zo graag ook zou vinden in anderen, zal ik nooit kunnen vinden, zolang ik ze zoek. Ik moet eerst mijzelf durven verliezen. Want wat is de waarheid? Waar is de waarheid, die ik de mens kan brengen over hun leven, over hun bestaan en de zin van het Zijn.

Zo iemand komt terug onder de mensen als een zogenaamde oorspronkelijk denker. In het begin wordt hij misschien gefêteerd en mag misschien zelfs optreden voor de televisie, bij een interview bijvoorbeeld. Dan zeggen de mensen: "Wat eigenwijs is hij wel en dat op die leeftijd. Maar ja, hij of zij is toch wel aardig. Hoe kan zo iemand dergelijke denkbeelden hebben?" En dan ga je maar weer naar huis, de werkplaats in. Zoals Jezus eens werkte in het bedrijfje van Jozef, maar langzaam ga je begrijpen, dat het niet voldoende is in de kerken, in de gemeenschap de wetten voor te lezen en te verklaren. Want wat je ervan maakt, is voor de mensen niet aanvaardbaar. Dan besef je: synthese is niet de samenvoeging van hetgeen de mensen op een juiste wijze denken, want dat kan men toch niet aan. Het is het vinden van een simpele uitdrukking, een zeer eenvoudige uitdrukking voor dat, wat de mensen wel aanvoelen, maar waarvoor zij in wezen bang zijn, zodat zij het met hun wetten omringd hebben, als met prikkeldraad.

Dan ga je misschien wel eens een waarheid prediken en leven, zoals Jezus dit deed. Dan ga je de mensen dienen. Maar wat geeft het dan, wie of wat je bent? Of je nu een katholieke aalmoezenier in een wereldoorlog bent, een dominee op vakantie, een communistisch agitator, die even al zijn woorden vergeet om anderen te helpen misschien? Wat geeft het, wat je bent tot op dat ogenblik. Het gaat erom, dat je alles geeft om anderen te kunnen helpen. Dan heb je een nieuw Licht gevonden. Zeker zal men langs deze weg eveneens tot het einde moeten gaan, maar toch durf ik zeggen: dan heeft men inwijding gevonden. Dan is men mens geworden in de goddelijke zin van dit woord. Die geboorte als kosmisch mens zie ik in deze tijden steeds weer terugkomen. Er is meer kerstgebeuren op deze wereld, dan je zo zou denken. Maar Kerstmis, vrienden, Kerstmis kun je alleen vinden, wanneer je door de lege façade heen leert kijken.

En ook dit zou ik dan misschien in een soort kerstverhaal uit kunnen beelden. Dit is dan meteen het laatste. Want wanneer u nu reeds drie kerstverhalen van mij hebt gehad en dan in de komende dagen nog van alles aanhoren moet, omdat u radio of televisie niet tijdig afzet, heb ik toch al ergens medelijden met u. Hier komt dus mijn laatste verhaal.

Het was kerstavond. De tafel was zwaar beladen en de familie zat in vrolijke eendracht tezamen. Morgen zouden de familieleden weer ruzie maken met elkaar, morgen zou vader weer vloeken tegen moeder en zou moeder op gemene wijze steeds weer trachten vader op zijn plaats te zetten. Maar nu was het kerstavond, tijd van vrede. Er werden noten gekraakt, er werd een kruidig drankje gedronken. Ergens speelde de laatste langspeelplaat de nieuwste versie van "I am dreaming of a white Christmas" voor de zoveelste keer. Toen gebeurde het, dat een van de kinderen, een eenvoudige jonge vent, opeens wat vreemd begon te kijken. De anderen dachten onmiddellijk, dat hij wat te veel had gedronken, of misschien méér noten had gegeten, dan tot zijn eigen portie behoorden. Natuurlijk, maar het was Kerstmis. Daarom zeiden zij ook niets, toen hij opstond en wegging.

Alleen moeder keek even wat bezorgd. "Jongen, wil je niet een lekker mandarijntje?" en zij bood hem er een aan dat in zilverpapier verpakt was. Maar de jongen schudde stil maar wat koppig het hoofd en sloot de deur van de kamer achter zich. In de koelere gang stond hij even stil. Als gedruis hoorde hij de op dat ogenblik nog steeds vriendelijke gesprekken uit de kamer en uit een ander huis klonk vaag de vrolijke wijding van een nieuw Christmas carol, dat wie weet door wie en waar werd gespeeld. Hij keek de straat op. Overal zag hij de kerstbomen schemeren en kerststerren lichten voor de ramen. Hij vroeg zich af: "Wat betekent dit alles eigenlijk?" Toen hoorde hij buiten kerkklokken luiden. Hij schoot een jas aan, stak even het hoofd om de hoek van de deur de kamer in en sprak: "Ma, ik voel me niet goed. Ik ga even een straatje om."

Maar hij ging naar de kerk. Hij zag de mensen, hij hoorde het koor zingen, hij zag ergens tussen het gedrang een stukje van het kerststalletje. Maar hij voelde zich nog steeds leeg en verward. Hij ging verder en zag een andere kerk. Daar, tussen de witte muren klonken galmende stemmen van sprekers, klonken zwaarmoedige gezangen. Ook hier hoorde hij het woord kerstfeest meerdere malen vallen. Hij voelde zich innerlijk leeg. Er was iets. Maar wat? Hij kon het niet vinden. Even dacht hij er over maar weg te lopen van dit alles. Weg te lopen van huis en de gehele wereld door te trekken, om overal te zoeken tot hij iets zou vinden, wat zijn innerlijk zou bevrijden van die gapende leegte. Hij dacht eraan te zoeken in beatkelders en kloosters, in fabrieken, in een leger desnoods, alleen maar om te zien of er ergens iets te vinden zou zijn om de leegte, die in hem vrat, te vullen. Hij dacht er aan de gehele wereld door te trekken, tot hij ergens iets van het begrip zou kunnen vinden, dat hij meende zo van node te hebben.

Zo liep hij een hele tijd door de haast verlaten stad. Uiteindelijk stond hij stil op een hoge brug boven een stille rivier. Hij was wat koud en wist niet goed wat met zichzelf nu te beginnen. Toen dacht hij opeens: "Arme sukkel. Een hele stad vol mensen, hebben jullie dan allen vrede met iets als dit?" En onwillekeurig dacht hij aan thuis. Hij zag vader wat kregel worden "Is die jongen nu nog niet terug?" en moeder wat ongerust kijken en zeggen "Maar hij zei toch dat hij niet goed was, Jan?" Toen dacht hij: "Ach, wat geeft het ook eigenlijk? Laat ik teruggaan." En hij ging terug naar de gezellige kamer, nu slordig geworden door de schillen van de noten die overal rond lagen, en nevelig door de rook van sigaretten en het sigaartje van pa. Hij keek wat verbaasd

naar de lichtjes in de kerstboom, de elektrische lampjes, gekocht in een soort uitverkoop "voor het ingaan van de BTW". Hij mompelde wat en ging zitten.

Kortom, hij ging terug naar die verpeste burgerlijke sfeer. Maar voor de eerste maal keek hij naar de mensen en zag hij alles met andere ogen. Hij keek naar zijn vader en zag, hoe hij wat verbitterd was, omdat hij meer had willen bereiken in het leven. Hij keek naar zijn moeder en zag, hoe zij zich eigenlijk wat verwaarloosd voelde. Zij had het gevoel, dat zij nog steeds jong en schoon was - al was zij dat al lang niet meer - en wilde graag nog eens dezelfde glans van eens zien in de ogen van pa, maar die dacht alleen maar aan zijn salarisje, dat eigenlijk niet genoeg was. Hij zag de verborgen ontevredenheid van zijn zuster, die innerlijk ongelukkig was, omdat zij met haar vele vrijers er niet een kon krijgen, die haar werkelijk wat meer kon geven dan alleen maar zo nu en dan wat lichamelijk contact.

Hij keek en voor het eerst werd hij bewogen door een gevoel van medeleven. Het was, alsof hij hen allen nu voor het eerst werkelijk zag. Het was, of er ergens in die leegte een lichtje begon te branden. Hij maakte een complimentje en vertelde zijn moeder schertsend, dat zij er veel te jong en te mooi uit zag voor een moeder. Hij sprak enkele ogenblikken met pa over dingen, die pa interesseerden, en niet alleen maar over voetbal en beat. Hij plaagde zus goedmoedig met een jongen, die hem toch werkelijk wel wat beter leek dan de rest van degenen, met wie zij wel eens "ging". Hij vergat even zijn eigen leegte, maakte grapjes, hielp met afwassen, en zo was het hem, of opeens de sfeer veranderde, het was of de burgerlijkheid opeens onbelangrijk was, of de rook langzaam weg dreef en wat meer licht de kamer binnen kwam. Toen zei hij, stil tot zichzelf: kijk, dat is nu Kerstmis. Misschien begrijp ik het nu wanneer een medemens iemand wordt, die je tracht te begrijpen, kun je misschien dat beetje licht vinden, waardoor de dag je niet meer leeg achterlaat, maar je eindelijk het idee geeft, dat je toch wel iets betekent - niet alleen maar voor een mens, maar gewoon, iets betekent omdat je bestaat. Op dat ogenblik luidden er in de verte nog enkele verlate kerstklokken. En niemand wist het. Maar toen begon voor die jongen pas het werkelijke kerstfeest.

Ja. Dit was nu toch werkelijk sentimenteel. Alle kerstverhalen behoren trouwens sentimenteel te zijn, nietwaar? Maar dit verhaal ligt dicht bij de werkelijkheid dan u zou vermoeden. En daarom vond ik het een redelijke afsluiting voor deze kerstrede. U moet niet boos worden, wanneer de volgende spreker niet meer in de kerstsfeer aan komt dragen met fondant, hulsttakken of zelfs misletoe. - Ofschoon zover ik hier kan zien, er niet al te veel liefhebbers van misletoe in de zaal zitten. (Denkt u niet aan mij?). Goed. Ik zal geestelijk een takje aan laten rukken. Wanneer u uit kunt vinden, waar het hangt, kunt u misschien tijdens de pauze of daarna nog een meevallertje hebben. Kortom, vrienden, wij hebben dit nu eens een keer gedaan. Wij zitten hier met een klein gezelschap. U hebt dergelijke dingen misschien al honderden malen gehoord. Mogelijk, maar misschien kunt u dit jaar dan eindelijk eens echt Kerstmis vieren. Want je kunt beter Kerstmis vieren met wat Licht in jezelf, terwijl je desnoods alleen bent, dan met duizenden anderen gezeten aan overladen tafels terwijl je van binnen alleen en leeg bent. Want alleen uit een kerstgebeuren, dat in de mens zelf plaats vindt, kan er misschien een wereld van werkelijke mensen geboren worden. Goedenavond.

DE MENS DIE IN ZICHZELF ZOEKT OM GOD TE ONTMOETEN VINDT ZICHZELF (ESOTERIE)

Goedenavond, vrienden,

U hebt het druk over het kerstfeest gehad en u vindt mij nu onder de kerstboom. Ik hoop dat het een aardig present is. Wanneer ik iets van mijzelf uit mag gaan zeggen, zo wil ik het zeker niet over het kerstfeest hebben. De stal is door mijn voorganger al afgegraasd, en spreken over

de rest zou mij het gevoel geven met kerstbomen te staan, wat misschien een goede, maar toch wel vluchtige broodwinning is in mijn ogen. Daarom wil ik spreken over esoterie, maar dan op mijn manier.

De mens, die in zichzelf zoekt om God te ontmoeten, vindt zichzelf. Als hij een dwaas is, noemt hij dit god en komt hij nergens verder toe. Is hij een wijze, dan zal hij zichzelf herkennen en beginnen al het mogelijke te doen om zichzelf meer gelijk te maken aan hetgeen hij van God verwacht. Dat is de kern van de esoterie. Een mens kan in bespiegelingen onderduiken en zo de werkelijkheid voor een ogenblik vergeten. Dan krijgt hij allerhande edele gedachten, het is dus een vruchtbaar en zelfs wijs iets. Wanneer je tenminste die gedachten ook weet te behouden, wanneer je weer bij westen bent gekomen en de wereld ingaat.

Maar de meeste mensen laten hun edele gedachten achter, zodra zij zich met de wereld gaan bezighouden. Daarom is meditatie alleen geschikt voor diegenen, die daaruit iets weten te puren, wat voor hen zelf en anderen ook praktisch bruikbaar is. Sommige mensen houden ervan te contempleren. Dat is een interessante beweging. Men kijkt, werkelijk of innerlijk, zolang naar iets, tot men meent te weten, wat het is. Op dat ogenblik krijg je inzicht in vele dingen, dat is waar. Maar daarmee heb je nog niet het werkelijke wezen leren begrijpen van datgene, waarmee je bespiegelend jezelf verbonden voelde. Want uiteindelijk heb je alleen jezelf beperkt tot het ene facet van het eigen Ik waarin het beschouwde tot uiting zou kunnen komen.

Wie via deze contemplatie leert zijn wereld bewuster te beleven en duidelijker te zien, zal hierdoor ongetwijfeld verder komen in de richting van wat men op aarde wel een geestelijk niveau van leven pleegt te noemen. Maar gezien vanuit uw wereld is dit geestelijk niveau van leven alleen leven en denken op een enkel trapje hoger. Tegen degenen, die contempleren zou ik dan ook willen zeggen: pas op, stoot je hoofd niet en val niet over het drempeltje. Stoot je hoofd niet, omdat degene, die het te hoog in het hoofd heeft, over het algemeen met hoofdpijn in de werkelijkheid ontwaakt, wanneer het te laat is om nog bewust te handelen. En pas op het drempeltje, omdat je in staat moet zijn, alle dingen wat meer achter je te laten, anders kun je nooit het nieuwe, dat je ontdekt, ook werkelijk aanvaarden.

Mijn opvatting over esoterie is misschien wel heel erg eenvoudig. Toch is zij eigenlijk niet zo simpel, als u wel zou denken. Nu weet ik wel, dat u mij niet meer voor simpel houdt, maar mij eerder scherp en soms zelfs onaangenaam noemt. Maar het voorgaande is niet onaangenaam bedoeld. Ik wil maar zeggen: Wanneer je aan geestelijk werk doet - en dat is deel van de esoterie, is esoterie, nietwaar? - en daarvan niets mee weet te brengen naar de materie, dan heb je er ook niet veel aan. Wanneer je je voortdurend met de materie bezig bent - een soort body-building bijvoorbeeld - kom je er ook niet veel verder mee, tenzij er een geestelijke achtergrond is. De zaak is werkelijk eenvoudig: wanneer het kind 'bewustwording' geboren moet worden, dienen wij ervoor te zorgen, dat vader 'materie' en moeder 'geest' goed gehuwd zijn. Boterbriefjes zijn daarbij niet noodzakelijk, wel een intense wederkerige erkenning.

Bewustwording is het product van hetgeen wij in onszelf doen en van hetgeen dat wij zelf zijn. Willen wij bewustwording nog verder uitwerken, dan wordt het zelfs gevaarlijk voor ons op de bewustwording als zodanig in ons de nadruk te leggen. Dan dreigt de bewustwording iets te worden voor ons, waarop wij zo trots zijn, dat het een soort egomanie wordt, waarin wij de gehele wereld niet meer kunnen zien. Als wij de wereld niet meer kunnen zien, kunnen wij ook niets meer doen, dat voor en binnen die wereld waarlijk passend is. Dus deugt voor ons dan de gehele wereld niet meer. Want wij zijn goed! Dan blijkt, dat de bewustwording langzaam maar zeker aan en soort van geestelijke mazelen - vlekken van toenemende onwerkelijkheid - tenonder dreigt te gaan.

Ik zou dit alles eigenlijk het liefste onderbrengen in enkele kortere regeltjes. Dat doe ik nu eenmaal graag en wanneer het u verveelt, moogt u rustig stop roepen.

1. Bewustwording is het uitbreiden van je besef omtrent jezelf en je wereld.
2. Wanneer ik mijn besef omtrent mijzelf uitbreid en dat omtrent mijn wereld niet, raak ik uiteindelijk in een toestand van uiterste verdwazing. Wanneer ik mijn besef omtrent de wereld

uitbreid zonder te beseffen, hoezeer ik van dit alles zelf deel ben, zal ik op de duur mijn wereld misbruiken en daaraan zelf tenonder gaan.

3. Het zoeken langs de innerlijke weg naar de grootste kracht die voor mij bestaat, kan nooit iets anders opleveren dan de erkenning van hetgeen ik reeds ben.

4. Erkennen wat ik ben, houdt in: beseffen wat ik zou kunnen zijn, wanneer ik alles, wat in mijzelf bestaat, werkelijk zou gaan gebruiken en activeren.

5. Een goed esotericus is dus een goed practicus. Hij, die niet praktisch is, zal esoterisch niets bereiken. Hij, die ook niet esoterisch durft nastreven, wat in hem bewust bestaat, zal in de praktijk veelal een mislukking zijn, daar alles anders gaat dan hij wil.

6. Elke geestelijke school is een aanloop tot de bewustwording. Zelfs indien men u echter de polsstok van een redelijke training en leer geeft, zult u zelf moeten springen. Wie meent, door een leer de sprong zonder meer te kunnen maken, ziet zijn bank van geestelijke mogelijkheden springen, maar zal zelf moeten uitbetalen.

7. Wie zoekt naar wijsheid, zal moeten beseffen, dat kennis alleen dan van belang is, wanneer men haar in relatie tot andere kennis plus feiten kan brengen. Kennis, die op zichzelf staat, is een dwaasheid, die vaak voor wijsheid wordt versleten. Een beperkte kennis die ook in haar praktische betekenis gekend en begrepen wordt, is de basis van alle wijsheid en kan uiteindelijk worden tot een wijsheid, die de gehele kosmos kan omvatten.

Wat een mooie woorden, hè? Onbegrijpelijk is natuurlijk nog mooier en moeilijk is wel zeer fraai. Pas dus maar op, want ik heb ze nog beter.

Degene, wiens bewustzijn verder rijkt dan de norm is in feite een ingewijde. Een ingewijde is dus iemand, die zichzelf inwijdt door zich te wijden aan datgene, waaraan anderen voorbijgaan, ofschoon het toch een deel van het dagelijkse bestaan pleegt uit te maken. Dan is inwijding in feite een uitbreiding van de eigen wereld.

Wanneer mijn wereld groeit, zal mijn besef groeien; wanneer mijn besef groeit, groeien ook mijn mogelijkheden. Wanneer mijn wereld voldoende gegroeid is om andere werelden mede te kunnen aanvaarden, zal mijn besef meer-dimensionaal worden.

Wanneer mijn besef meer-dimensionaal wordt, mag ik echter niet de fout maken aan te nemen, dat nu mijn mogelijkheden dit eveneens zullen zijn: mijn mogelijkheden blijven steeds beperkt tot de dimensies, waarin ik werk. Mijn vermogens zullen, in overeenstemming met het meer-dimensionaal besef tot uiting kunnen brengen, wat in mij leeft, mits het in overeenstemming is met, of in overeenstemming gebracht kan worden met de dimensie, waarin ik mij normalerwijze uitdruk.

Ik heb u wel gezegd, dat het nog mooier kon, maar als u het niet geheel hebt kunnen volgen, moet u het maar eens nalezen. Want er ontbreekt werkelijk niets aan. Met dit alles heb ik volgens mijzelf op de mij eigen wijze een heel esoterisch betoog afgestoken. Maar ja, het is met esoterie vaak net als met vuurwerk: sissen en daverende klap, een algemeen OOHHH en dan blijft er alleen nog wat stank hangen. De meesten van ons willen esoterie en alles, wat daarmee samenhangt, spectaculair maken. Natuurlijk, een grote waarheid kan zo verkondigd worden. Het zou misschien mogelijk zijn u met enkele woorden iets te leren, waardoor u wonderbaarlijke resultaten zoudt kunnen verkrijgen. Maar het zou vuurwerk blijven.

En wie een vuurpijl verwacht met de zon moet op zijn minst genomen in dit opzicht wat simpel zijn. En wat de bron van mijn werkelijk bewust-zijn, de zin van mijn bestaan, betekent - de zon dus - kan nooit worden uitgedrukt in een enkel effect of middels één enkele wijsheid. Iemand, die op bepaalde uren aan esoterie doet en het dan voorlopig weer meent te kunnen vergeten, is voor mij als iemand, die beweert dat je als mens goed en gezond kunt leven, wanneer je maar een uur per dag ademhaalt. Van daar dan ook, dat er zoveel mensen esoterisch stikken, helaas bemerken zij dit niet zo snel als ademnood.

En om van de ene nood naar de andere te gaan: de erkenning van gebrek houdt de opheffing van het gebrek in, zodra de gehele wil hierop wordt gericht. Men kan echter nooit het gebrek

van anderen werkelijk en blijvend opheffen, doch slechts van zichzelf. Zo kan men leren zichzelf voortdurend voldoende te zijn en zo de kracht te gewinnen voor alle anderen meer te zijn, dan redelijkerwijze door die anderen verwacht zou kunnen worden.

Ook dit is in wezen de omschrijving van een trukje, een kunstje, waardoor je de werkelijkheid nader kunt komen. Een mens is echter iemand, die op olympische spelen het hardlopen van anderen pleegt te bewonderen, maar, gejaagd door bijvoorbeeld een nijdige hond, dergelijke prestaties ook zelf vaak kan leveren - zonder deze echter dan te beseffen of te waarderen. Geestelijk is de mens al net zo. Hij bewondert de spitsheid, de scherpzinnigheid, de diepe gedachten van anderen en beseft niet, dat hij, gedreven door nood of omstandigheden, tot hetzelfde in staat zou zijn. Daardoor zijn vele esoterici en andere heiligen van de Oudheid meestal mensen geweest, die ergens gebrek aan hadden. Het is overigens opvallend, dat de grootste wonderen altijd gebeuren in tijden en op plaatsen, waar gebrek heerst, ja, waar de nood het hoogste is.

Nu kan men natuurlijk redeneren, dat eerst de diepste ellende of hoogste nood een wonder noodzakelijk maakt. Maar je zou het ook anders kunnen zeggen: eerst wanneer de nood zo hoog stijgt, dat de beperkingen van de rede wegvallen, is het wonder aanvaardbaar en daardoor ook mogelijk. Wanneer ik dit zeg over een wonder en u vond dit aanvaardbaar, dan moet dit ook omtrent de bewustwording gelden. En wat zien wij: heel veel hongerlijders, zelfkastijders en vervolgd in het verleden hebben uit hun onvrede de waarheid gevonden. Zij vonden de waarheid niet, omdat zij zoveel wijzer waren dan anderen, maar omdat zij innerlijk geen rust hadden met datgene wat er reeds bestond. Waaruit je dan weer de conclusie zou kunnen trekken, dat iemand om werkelijk esoterisch te kunnen denken, eerst zover moet komen, dat hij geen vrede meer heeft met zijn wereld en geen rust kan vinden in zichzelf. De dood van elke geestelijke bewustwording heet zelfvoldaanheid.

Weet u overigens een aardige omschrijving van zelfvoldaanheid? Iemand, die van zichzelf eet en dan beweert, dat dit de beste culinaire mogelijkheid aller eeuwen is. Geestelijk natuurlijk. Iemand, die zelfvoldaan is, is ervan overtuigd, dat, wat hij doet, goed is. Dat wat hij zegt, waar is. Dat wat hij gelooft, de enige waarheid moet omvatten. Iemand, die niet zelfvoldaan is, zal zoeken naar iets, wat de moeite waard is om te geloven. Iemand tracht dan van zichzelf iets te maken, dat eveneens te moeite waard is en tracht kort en goed, in de wereld dit waar te maken, wat hij meent dat juist is, zonder aan te nemen, dat daartoe geen andere wegen bestaan dan de door hem gekozenen.

Zo iemand wordt natuurlijk vaak door mislukkingen achtervolgd, maar uit zijn mislukkingen leert hij. Door niet zelfvoldaan te zijn, heeft hij misschien wel veel ellende, maar aan de andere kant boekt hij juist hierdoor ook veel winst. Ik geloof dan ook dat je in de esoterie eerst dan werkelijk wat bereiken kunt, wanneer je ook bereid bent de prijs daarvoor te betalen. De prijs van teleurstelling en onvoldaanheid, van voortdurend falen. De prijs ook van een voortdurend geduldig verdergaan ondanks alles.

Hieraan kan ik nog het volgende vastknopen. Als ellende op zichzelf zegening zou moeten brengen - zoals sommige gelovigen vertellen, zolang het een ander is, die lijdt - zou het lijden in zichzelf betekenis kunnen hebben. Maar het is dwaas aan te nemen, dat lijden nog een andere betekenis kan hebben dan lijden. Kortom, wanneer iemand alleen maar lijden zoekt, omdat hij meent dat geestelijke waarden, bewustwording enzovoort alleen door het lijden tot stand komen, lijkt het mij voor zo iemand beter meteen te overlijden. Dan zou men de zaak nog eens opnieuw kunnen bezien en op verstandiger basis nog eens opnieuw als mens kunnen beginnen. Indien men beseft, dat lijden inhoudt dat men moet trachten dit lijden te bestrijden (?? Red.), wat feitelijk betekent, dat je alles moet doen om dit lijden te overwinnen, zodat lijden niet à priori het gevolg van eigen zonden en schuld is, of een teken van uitverkiezing, maar eenvoudig een proef, een waarschuwing, dat er iets niet in orde is, dan kun je misschien leren jezelf zo te veranderen, dat het lijden verdwijnt.

Tegenover het volgende zullen vele mensen misschien huiverig staan: lijden zonder meer is altijd dwaasheid, lijden aanvaarden zonder verweer, is dwaasheid. De mens moet trachten zo weinig mogelijk te lijden, dit laatste niet door elk gevaar van lijden te ontlopen, maar door het steeds weer te overwinnen. Het gehele leven is een voortdurende krachtproef. Sommigen trouwen en menen te verliezen, omdat zij geen gelijk meer krijgen, anderen menen, dat zij overwinnen omdat zij zich steeds weer conformeren met alles, wat er maar van hen geeist wordt. Maar een werkelijk mens heeft een zekere vrijheid van denken en handelen nodig. Hoeveel werkelijke mensen zouden er zijn? Goed. De werkelijke mens zal in zijn vrijheid van handelen zeker tot dwaasheden komen. Hij zal lijden, hij kan leren. Een mens, die voortdurend leert zijn lijden te overwinnen, wordt steeds gelukkiger, want niets is een oorzaak van grotere vreugde dan een behaalde zegepraal, die niemand iets gekost heeft dan misschien jezelf.

Op deze wijze steeds dichter te komen bij een overwinning op alle lijden betekent ook: komen tot de evenwichtigheid, de innerlijke harmonie, die wij schepselen van node heben om alle werelden te kunnen begrijpen. Dan hoeven wij de werelden zelfs niet meer in te delen. Ik geef toe, dat het wel leuk lijkt om precies uit te maken, waar iedereen zit: de hemel, de hel, een sfeer. Maar zo spreken sommige mensen over de indeling van de kosmos op dezelfde manier, waarop een kassier van een theater spreekt over de indeling van de zaal: "ziet u, dit is stalles, dat fauteuil, dat fauteuil d' orchestre en daar is het balkon, maar dat is wel iets goedkoper". Dat is waar, zover het reikt. Maar eigenlijk zou men allereerst moeten weten, wat voor theater is dit, wat wordt er gespeeld? Een mens die vertelt, dat de kosmos precies in laagjes is ingedeeld, maakt er misschien spekkoeke van, maar niet een begrijpelijk iets.

De mens, die beseft, dat het in de eerste plaats om het geheel gaat, zal juist door de overwinning van pijn, lijden, door het leren zichzelf aan te passen, ook leren, dat alle zogenaamde scheidingslijnen en grenzen in het Al denkbeeldig zijn. En wanneer je de denkbeeldigheid van de grenzen gaat beseffen, zul je er waarschijnlijk ook niet meer toe komen in jezelf de zaken in vakjes in te delen. Ik ken mensen, die zingen van Jezus die leeft in hun hart. Zij menen dit vaak letterlijk. Dan hoop ik voor hen, dat zij hiermede erg gelukkig zullen zijn, maar vraag mijzelf af: wat schuilt er dan in het verdere van je wezen en bovenal, wat zit er eigenlijk dan in die bol van jullie? Voor mij gaat het er om niet te zeggen: "zó is het, of zó is het", maar te zien: alles is mogelijk en al die mogelijkheden tesamen vormen een werkelijkheid.

De bewezen feiten? Vrienden, alles, wat men in de loop der tijd als juist heeft bewezen, wordt in de loop der tijd door anderen op even overtuigende wijze als uiteindelijk onjuist aangetoond. De feiten, die wij hebben, zijn eigenlijk maar korrels zand in de machinerie van de eeuwigheid, waarvan wij zelf deel zijn. Maar dat, wat wij leren combineren in het aanvaarden van alle mogelijkheden - niet in het aanvaarden van één enkele wet of wetmatigheid maar het aanvaarden als mogelijkheid van alle wetten en wetmatigheden zou ons kunnen brengen tot besef van de totaliteit. En wat die totaliteit is? Eenvoudig, vrienden, alles wat mogelijk is, alles wat volgens jullie onmogelijk is, dus ook alle mogelijkheden waaraan jullie plegen voorbij te gaan. Een esotorische bewustwording, tot het einde doorgevoerd, zou daar volgens mij terecht komen: een wereld zonder verdeeldheid, disharmonie of wanklank, omdat alles zin, betekenis een plaats kan vinden, omdat verschillende wetten gelijktijdig kunnen bestaan, al zijn zij schijnbaar strijdig, doordat men beseft, dat eenieder en elke wet of elk feit slechts een klein deel, desnoods een klein wereldje, weergeeft als deel van de totaliteit.

DEFINITIES

Zo. Dat was esoterie in mijn versie. U merkt wel, dat ik meer van kruidenkoek houd dan van kerstbanket, ook op een avond als deze. Maar naast de dienst speel ik ook graag spelletjes. Als u het vervelend vindt, hoeft het natuurlijk niet. Maar als u het er mee eens bent, zou ik graag en paar van die zogenaamde definities van mij willen plegen. Maar dan moet u mij vertellen, welke begrippen ik moet omschrijven.

Maanreis morgen: De gang van drie mensen, die rond de maan gaan, en de vele miljoenen, die naar de maan gaan.

Lichtfeest: Een feest, dat in betekenis steeds lichter wordt opgevat.

Manna: Hemelbrood, dat in uw tijd alleen tegen betaling bij de banketbakker verkrijgbaar is en waarvan de prijs door de leveranciers wordt vastgesteld in overeenstemming met de regel van de horizontale en verticale prijsbinding.

Kolder: Verstand, uitgedrukt op zodanige manier, dat een ander het niet hoeft te begrijpen en zo geformuleerd, dat men, zo men wil, er ook om durft lachen.

Twijfel: De onzekerheid, die je in jezelf opwekt, wanneer je niet durft aanvaarden, wat je eigenlijk denkt.

Eigenwaan: Een toestand, waarin men zo verwaand is, dat men zichzelf tot voorbeeld voor allen waant en zo zich verheft boven anderen die men onvolkomen waant in vergelijking met zichzelf.

Defensie uitgaven: De middelen, die men gebruikt om agressieve middelen aan te kopen, die men hoopt nooit te kunnen gebruiken voor verdediging, daar zij voor werkelijke verdediging steeds volledig onvoldoende zullen zijn.

A.O.W.: Het bot, dat men de ouden van dagen toewerpt, omdat het vlees te duur zou komen.

B.T.W.: Een in deze letters weergegeven prijsverhoging, waarvan de staat het zijne hoopt te hebben, maar waarvan de meeste anderen mee profiteren zolang zij geen verbruikers zijn.

Leven en laten leven: De uitdrukking van mensen, die in de eerste plaats hopen, dat anderen hen laten leven.

1969: Een hoopvolle verwachting, die voor velen een nachtmerrie dreigt te worden, ofschoon het uiteindelijk nog goed afloopt.

Nevel: Iets wat optreedt in de mens na het gebruik van bepaalde geestrijke dranken, maar buiten hem ook wel mist wordt genoemd.

Zo. Dat zijn jullie opgaven dan. Maar ik heb zelf ook nog wel enkele leuke weergaven voor jullie, die in deze dagen passen.

De kerstman: De belastingontvanger met een baard, die zagezegd een cadeautje komt brengen.

Kerstkribbe: Een beeldenspel, dat de mens gebruiken kan om voor een ogenblik te doen, of hij anders is en zal zijn, dan hij was.

Kerstnacht: Een nacht, schoner dan de dagen, gewassen met superzak witter dan wit.

Gloria: Een noodkreet, die bijna tot handelsmerk wordt, omdat men nu God slechts eert, wanneer God eerst potverteert.

Toekomstverwachtingen: De dromen, die men pleegt, omdat men de werkelijkheid van het heden niet aan kan.

Planologie: Datgene, wat men uit de toekomstverwachtingen pleegt af te leiden.

Filosofie: Een toren van Babel, uit gedachten opgetrokken op de bouwsteen van een enkele werkelijkheid.

Theologie: Een gehele wetenschap, opgebouwd op een onbewezen veronderstelling.

Paragnost: Iemand, die niets met de gnosis of de para's te maken heeft en toch meer doet, dan dan men zou verwachten.

Biologische witkracht: Handelsterm, die betekent: het wast ook nog.

Landuitzetting: Een oorspronkelijk landloperslot, dat langzaamaan een koninklijke kwaal dreigt te worden.

L.S.D.: Een kosmische droom, die men niet kan verdragen, wanneer men zichzelf in waarheid aanschouwt en waarin men zelfs, indien men de waarheid omtrent de wereld daardoor zou leren kennen, niet mag verkeren, omdat men dan anderen zo leren doorschouwen.

Studentenoproer: beweging van mensen, die, daar zij op staatskosten plegen te studeren, menen dat zij hierdoor gerechtigd zijn de staat te regeren.

De Pil: Daarvan heb ik er al vele gegeven. Deze was bijvoorbeeld mooi: Iets wat de kerk onvruchtbaar maakt nu de paus het de vrouwen heeft verboden. Maar je zou ook kunnen zeggen: Een religieus mispunt, dat in een klein hoekje ligt. Of: een methode van bevolkingsvermindering, welke door het paulinistisch verzet sterk werd aanbevolen.

Zo. Daar hebt u er dan een paar. Maar dat wordt zo langzaamaan een afgezaagd onderwerp, hoor.

Grazen: Zich op vegetarische wijze voeden met gewassen, die nog niet geoogst zijn.

En dat is, naar ik meen, zo langzaamaan wel genoeg; nu klinkt het misschien gek, maar met al deze zogenaamd definities heb ik eigenlijk niets gedefiniëerd. Dat weten wij trouwens allen. Mijn "definities" zijn geen directe en concrete omschrijvingen, het zijn momentopnamen van het belachelijke. En de momentopname van het belachelijke is heel vaak de aanduiding van een waarheid, die normalerwijze verborgen blijft. Anders gezegd, een windvlaag bij een meisje. Hier ja, of dat nu nog opgaat? Daarover zal ik maar liever niet met u discussiëren, want op dit punt bent u ongetwijfeld deskundiger dan ik.

Wat ik met dit beeld wilde duidelijk maken is dit: Misschien ben ik wel niet zo goed als esotericus, want ik spreek er niet zo "mooi" over. Misschien lijkt het wel of ik steeds en alleen maar grappig wil zijn. Maar wanneer u oog hebt voor de incongruenties van het leven, zo meen ik, dat u de werkelijkheid beter leert zien. Wanneer u deze methode ook op uzelf durft toepassen en ook de incongruenties van uzelf durft kennen, dan meen ik, dat u daarmee zeker esoterie bedrijft.

Het is uiteindelijk krankzinnig, dat je defensiekosten maakt om agressief te kunnen zijn, wanneer een ander agressief dreigt te worden. Zoals het krankzinnig is, dat je onderwijsinstellingen hebt, die eerder bestemd schijnen te zijn om de mensen dom te houden. En toch komt ook dat voor. Het is krankzinnig, wanneer je mensen ziet, die een geloof hebben, niet, omdat zij waarlijk geloven, maar eenvoudig omdat zij anders niet eens zouden weten, wat zij eigenlijk zouden moeten geloven. Het is krankzinning, wanneer je iemand ziet zoeken naar de waarheid, maar gelijktijdig die waarheid vervalsen, omdat hij zo bang is van de waarheid, die hij gevonden heeft. En toch komt ook dit regelmatig voor.

Daarom zou ik mijn bijdrage als volgt willen afsluiten: of u mijn definities nu leuk vindt of niet, ik meen, dat u zou moeten trachten op soortgelijke wijze de dingen eens te zien. En lach er dan maar eens om, zolang je tenminste niet vergeet ook om jezelf te lachen. Want wie kijkt naar deze schijnbaar belachelijke dingen, ziet naar de waarheid, die door het broekje van fatsoen heen schijnt, waarmee de mens zijn werkelijkheid pleegt te bedekken.

Ik geloof, dat het noodzakelijk is zo te kijken. Hoe kunnen wij ooit iets uiten omtrent God, omtrent waarheid, omtrent het goddelijke Licht en goddelijke Krachten, wanneer wij nog niet eens de moed hebben onze eigen waarheid te zien in meer paradijselijke staat, dat wil zeggen ontdaan van alle rationalisaties. Wie weigert de naakte waarheid te zien en te aanvaarden, zal ontdekken, dat zijn waarheidsbegrip sterft onder het verguldsel, dat menselijke beschaving wordt genoemd en aansprakelijk is voor het tegendeel van alles, wat men zo trots humaan bestaan noemt.

En dat was het dan. En nu het schone woord (verkort).

Waanzin wentelt, werkelijkheid ontdekt.
Waanzin trekt voort en wekt de clown.
De clown speelt,
speelt met een werkelijkheid en scheidt een beeld van zich.
Krachten onthullen zich,
evangelieën worden vernietigd,
beelden worden verbrijzeld;
nieuwe eeuwen
vinden nieuwe trots.
Toch is slechts één rots
de werkelijkheid:
het Licht, dat langs de dagen glijdt,
en zelve is oneindig.

Wat je op honderd manieren zou kunnen zeggen. Maar daarvoor heb ik geen tijd. Misschien wilt u het zelf doen als huiswerk.

Voor ik ga nog een goede raad: Het zijn nu wel gezellige dagen, maar als het de eerste kerstdag een beetje misgaat, bijt liever drie keer op je tong dan wat te zeggen. Want anders is de sfeer geen Kerstmis aan, maar eerder de aankondiging van een nieuwe wereldoorlog in huiselijke kring.

Vrienden, het beste, prettige feestdagen, tot kijk.

d.d. 20 december 1969